

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ BD-60810900 – 1.18
24 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
q.x.f.d., professor

A.A.Elmurodov

24 08 2024 yil

YAYLOV-CHO'L O'SIMLIKLARI BIOLOGIYASI VA OZUQAVIY
QIYMATI FANINING

ISHCHI O'QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta'lim 3-bosqich talabalari uchiun)

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000	- Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishlari:	60810900	- Agronomiya (yem xashak ekinlari)
	60812200	- O'simlikshunoslik (yaylov cho'l o'simlikshunosligi)

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202__ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

N.Xalilov – SamDVMChBU, “O‘simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish” kafedrasini mudiri, qishloq xo‘jaligi fanlari doktori, professor;

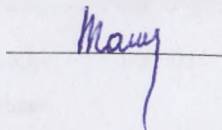
Z.Muminova – SamDVMChBU, “O‘simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish” kafedrasini dotsenti, qishloq xo‘jaligi fanlari nomzodi

Taqrizchilar:

1. **D.S.Normurodov** – SamDU Agrobiotexnologiyalar va oziq ovqat xavfsizligi instituti, Agrokimyo va o‘simliklarni himoya qilish kafedrasini professori q.x.f.d.
2. **G‘.S.G‘aybullayev** – Samarqand agroinnovasiyalari va tadqiqotlar instituti dotsenti, q-x.f. d.

Fanning ishchi o'quv dasturi “O‘simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish” kafedrasining 2024 yil “29” 08 dagi “1” -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

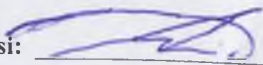
Kafedra mudiri:

N.Xalilov

Fanning ishchi o'quv dasturi “Agrotexnologiya” fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2024 yil 28 08 dagi 1 -sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi:

E.Berdimuratov.

Kelishildi:

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i professor:v.b.

Ro'ziqulov R.F.

Fan Sillabusi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: YChO'BOQ1506

Fan nomi: **Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati**

Semestr/yil: **5-semestr/2024-2025 o'quv yili**

Kafedra: O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish

Soatlar/kreditlar: **6,0 ECTS (90 auditoriya soati, 90 soat mustaqil ta'lim)**

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim	Jami
10	18	90	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan

Talablar:

Fan uchun mas'ul kafedra: **O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish**

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Kafedra joylashgan joyi: **SamDVMChBU, 5-o'quv binosi, 510-xona**

Telefon: +99890-655-48-43 ish telefoni; mobil: +99890-655-48-43

E.mail. o'simlik@mail.ru Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad - Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda chorva hayvonlari uchun cho'l - yaylov o'simliklarini tarqalishini, ularning guruhlanishini, yaylov va cho'llarda tarqalgan o'simliklarining biologik va ekologik xususiyatlarini, turli chorva hayvonlari uchun yaylov-cho'l g'alladosh ozuqabob o'simliklarni oziqaviylik qiymatini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tadbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

II. Fanning vazifasi – “yaylov - cho'l o'simliklarining” biologik va ekologik xususiyatlarini, guruhlari va turlarini, oziqaviylik xususiyatlarini, o'simliklarning rivojlanishi va hayot qonuniyatlari, bir va ko'p yillik o'tlarni farqlash haqida tasavvurga ega bo'lishi;

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Yaylov - cho'l o'simliklarining biologik va ekologik xususiyatlarini, guruhlari va turlarini, oziqaviylik xususiyatlarini, o'simliklarning rivojlanishi va hayot qonuniyatlari, bir va ko'p yillik o'tlarni farqlash haqida **tasavvurga ega bo'lishi;**
- Yaylov -cho'l uchraydigan bir yillik va ko'p yillik yem-xashak o'tlarni ajratish, ularning urug'chiligini tashkil etish, madaniy o'g'tlarni farqlay olish, senaj va pichan namligini aniqlash, dag'al va to'yimli oziqabop senaj va pichanlar tayyorlash ko'nikmalariga ega bo'lishi. Yaylov-cho'llardan foydalanish usullari, pichan tayyorlash, g'aramlash, senaj va silos bostirish yo'llarini va ularni saqlash texnologiyasi **ko'nikmalariga ega bo'lish;**
- Yaylov -cho'l o'simliklarining biologik shakllari bo'yicha bir-biridan

farqini, ulardan foydalanish hamda ko'paytirish usullarini, madaniy yaylovlar barpo etishni, ularni o'g'itlashni, chorva mollari uchun senaj va pichan tayyorlash *malakasiga ega bo'lishi kerak.*

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy usulblardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati fani bo'yicha chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimini baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

“Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati” kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Tizimli yondoshuv.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv.

Dialogik yondoshuv.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.

Muammoli ta'lim.

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. “Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati” fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Ma'ruza mashg'ulotlari:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1-modul. Kirish. Yaylov-cho'l o'simliklari biologiyasi va cho'llanishni oldini olish fanining predmeti, maqsadi va vazifalari			
1.1	Kirish. yaylov -cho'l o'simliklarining ahamiyati.	1.1.1.Yaylov -cho'l o'simliklari” fanning mazmuni, maqsadi 1.1.2.Cho'l - yaylov ekinlarining guruhlarga bo'linishi 1.1.3.Cho'l - yaylov ekinlarining tarqalishi	2
1.2.	Yaylov -cho'l o'simliklari ozuqabop o'simliklarni baholash	1.2.1.Tabiiy yaylovlarda tarqalgan o'simliklarning botanik tarkibi. 1.2.2.Markaziy Osiyo qurg'oqchil mintaqalari yaylovlarning ozuqaviy guruxlari	2
1.3.	Yaylov -cho'l g'alladosh ozuqabop o'simliklar tavsifi	1.3.1 yaylov -cho'l, yem-xashak ozuqabop o'simliklar xo'jalik va botanik tavsifi. 1.3.2 Tabiiy yaylovlar holatini yaxshilash, yovvoyi tur ozuqabop o'simliklarni madaniylashtirish.	2

Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:

Mustaqil mushohada yurita olish;

Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;

Mohiyatini tushunish;

Bilish, aytib berish;

Tasavvurga ega bo'lish;

3 (qoniqarli) baho;

Mohiyatini tushunish;

Bilish, aytib berish;

Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:

Dasturni o'zlashtirmaganlik;

Fanning mohiyatini bilmaslik;

Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;

Mustaqil fikrlay olmaslik.

VIII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Mirzayev O.- Yem-xashak yetishtirish. Darslik. T.: Yangi nashr, 2014.
2. Maxmudov M.M., Haydarov Q.Q. - Yaylovshunoslik (darslik) Toshkent. 2010.
3. S.B.Abbasov – “Cho’llanish muammolari” O’quv qo’llanma. 2019.
4. Atabayeva X.N.-Donli ekinlarning biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi. ToshDAU, Yangi asr avlodi 2009
5. Atabayeva H., Qodirho’jayev O. –O’simlikshunoslik- T.Yangi asr avlodi, 2006
6. Atabayeva X.N.,Massino I.V.-Biologiya zernovix kultur-T.Mil.Ens., 2005

Qo’shimcha adabiyotlar

- 1.Mirziyoev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so’zlagan nutqini o’rganish va keng jamoatchilik o’rtasida targ’ib qilish. O’quv qo’llanma. Toshkent, “Ma’naviyat” NMIU, 2021 yil.-280 bet.
2. Mirziyoev Sh.M. Yangi O’zbekistonda erkin va faravon yashaylik. Toshkent, “Tasvir” nashriyot uyi, 2021 yil.-52 bet.
- 3.Mirziyoev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g’oyamizning poydevoridir. g.Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 y. 36 bet.
4. Mirziyoev Sh.M. Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O’zbekiston" nashriyoti, 2022 y. 416-bet.
5. X.Atabayeva-«Donli ekinlarning biologiyasi»-magistrlar uchun o’quv qo’llanma" - T.ToshDAU, 2003
6. X.Atabayeva-«SOYA»-monografiya,T.Mil.ens., 2004
7. X.Atabayeva, B.Azizov- «Bugdoy»-monografiya, T.ToshDAU, 2008

Axborot manbaalari

- 1.www.gov.uz -O’zbekiston Respublikasi xukumat portal.
- 2.www.lex.uz -O’zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma’lumotlari milliy bazasi
- 3.www.Ziynet.uz.

IX. Baholash

Talabalarning fanlarni o’zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a’lo) baho:

Xulosa va qaror qabul qilish;
Ijodiy fikrlay olish;
Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo’llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;

1.4	Tabiiy ozuqa maydonlari tasnifi va ularning mintaqalar bo'yicha tavsifi	2.1.1 Tabiiy ozuqa maydonlari tasnifi va ularning mintaqalar bo'yicha tavsifi. 2.1.2. Cho'l-yaylov yem-xashak o'simliklari o'sadigan mintaqalar tavsifi. 2.1.3. Mintaqalarda taqralgan o'simliklar qoplami.	2
1.5.	Tabiiy yaylovlar.	3.3.1. Tabiiy yaylov va pichanzorlar maydoni, yerlarning mintaqaviy tarqalishi 3.3.2. Tabiiy omillar va ularning yaylov hamda pichanzorlar holatiga ta'siri.	2
Jami:			10

5.2. "Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati" fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasini

Amaliy mashg'ulotlar:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1	Fanning mazmuni, maqsadi, boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi.	1.1.1. Yaylov -cho'l o'simliklari" fanning mazmuni, maqsadi 1.1.2. Cho'l - yaylov ekinlarining guruhlarga bo'linishi	2
2	Yaylov -cho'l o'simliklari botanik xususiyatlari.	2.1. Yaylov va cho'l o'simliklarning umumiy morfologik tuzilishi 2.2. Yaylov cho'l o'simliklarning biologiyasi	2
3	Yaylov -cho'l o'simliklari biologik xususiyatlari.	3.1. Yaylov va cho'l o'simliklarning issiqlikka talabi 3.2. Yorug'likka, namlikka talabi	2
4	Yaylov -cho'l o'simliklari ekologiyasi.	4.1. Taqir va taqirsimon cho'llarni ekologik optimallashtirish 4.2. Cho'llarni ekologik holatini optimallashtirish masalalari	2
5	Cho'llanishni xususiyatlari, sabablari va oqibatlari	5.1. Cho'llanish sabablari va jarayonlarini tabaqalashtirilganligini ko'rib chiqish	2
6	Cho'llarni paydo bo'lishi va tarqalish qonuniyatlari	7.1. Cho'llar va ularning paydo bo'lishi 7.2. Yer sharida cho'llarning taqsimlanishi	2

7	Cho'llanishni vujudga keltiruvchi tabiiy omillar	9.1. Cho'llanishni vujudga keltiruvchi geologic omillar 9.2. Cho'llanishni vujudga keltiruvchi iqlimiy omillar omillar	2
8.	Yaltirbosh, arpagon, kavrak o'simligining oziqaviylik qiymatini aniqlash	1.1. Yaltirboshning ahamiyati, ekilish mintaqalari. 1.2. Yaltirboshning ozuqaviylik qiymati, sistematikasi. 1.3. Yaltirboshning morfologiyasi.	2
9.	Ko'p o'rimli mastak, oqso'xta o'simligining botanik va oziqaviylik xususiyatlari	4.1. Ko'p o'rimli mastak o'simligining ahamiyati, ekilish mintaqalari. 4.2. Ko'p o'rimli mastak o'simligining ozuqaviylik qiymati, sistematikasi. 4.3. Ko'p o'rimli mastak o'simligining morfologiyasi.	2
Jami:			18

VI. "Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati" fanidan rejalashtirilgan kurs ishi mavzulari

№	Kurs ishi mavzulari
1.	Ozuqalarning umumiy to'yimligi
2.	Juzg'un o'simligining ahamiyati va yetishtirish texnologiyasi
3.	Yantoq o'simligining ahamiyati va yetishtirish texnologiyasi
4.	Tabiiy yaylovlarda uchraydigan zaharli o'simliklar tasnifi
5.	Tabiiy yaylovlarda uchraydigan zararli o'simliklar tasnifi
6.	Yaylov va cho'llarda uchraydigan buta o'simliklar tasnifi
7.	Yaylov va cho'llarda uchraydigan yarim butalar tasnifi
8.	Dag'al poyali o'simliklar tasnifi
9.	Dag'al poyali ozuqalarni yedirishda tayyorlash texnologiyasi. Ivitilgan yem xashaklar
10.	Yaylovlarni qayta tiklash, yayxshilash usullari

VII. "Yaylov – cho'l o'simliklari biologiyasi va ozuqaviylik qiymati" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Amalga oshirish mexanizmi	Bajarish muddati	Hajmi (soatda)
1	O'zbekistonning yaylov - cho'l o'simliklari va ularni muhofaza qilish yo'llari.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Sentabr 2024	6

2	yaylov - cho'l o'simliklari tizimi va o'simliklar hayotidagi ahamiyati.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Sentabr 2024	6
3	Istiqbolli ozuqabop yaylov - cho'l g'alladosh o'simliklari biologik xususiyatlari.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Sentabr 2024	6
4	Yaylov-cho'l g'alladosh ozuqabop o'simliklar rivojlanishining muhim fazalarini aniqlash.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Sentabr 2024	6
5	O'zbekistonning cho'l hududlari va ularga xos ekologik omillar tavsifi.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	Oktabr 2024	6
6	O'zbekistonning yaylovshunoslik ilmining fidoiy olimlari.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Oktabr 2024	6
7	Qizil qum cho'li yaylovlari mahsuldorligini oshirishda qo'llaniladigan istiqbolli yaylov-cho'l g'alladosh o'simliklari	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Oktabr 2024	6
8	Yaylovlarda yem xashak ekinlari yetishtirishning biologik asoslari.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	Oktabr 2024	6
9	Pichanzorlarda yem xashak ekinlari yetishtirishning biologik asoslari.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	Noyabr 2024	6
10	Istiqbolli cho'l ozuqabop o'simliklari urug'chiligining agrotexnik va tashkiliy asoslari.	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	Noyabr 2024	6
11	Yaylov - cho'l o'simliklari urug'chiligini tashkil etishning biologik asoslari.	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Noyabr 2024	6
12	Cho'llanishni vujudga keltiruvchi antropogen omillar	Adabiyotlardan foydalanib amaliy topshiriqlarni bajarish	Noyabr 2024	6
13	Orol dengizi atrofida cho'llanish darajasi va tezligi	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Dekabr 2024	6
14	Yaylovlarda yem xashak ekinlarini yetishtirish	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Dekabr 2024	6
15	Yaylov - cho'l o'simliklari urug'chiligini tashkil etish	Adabiyotlardan konspekt qilib referat yozish	Dekabr 2024	6